

ایدهٔ چرخش در ناوبری پس از جنگ به شکل جدّی دنبال می‌شود

«بایدو» به جای GPS مشکوک

زینب مزوقی

خبرنگار گروه جامعه

در هفته‌های اخیر، اختلال در سیستم موقعیت‌یاب جی‌پی‌اس به دلیل محدودیت در اینترنت، به یکی از معضلات شهر وندان، به‌ویژه کسب‌وکارهای اینترنتی تبدیل شده است. احسان چیت‌ساز، معاون وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات، درباره اختلال جی‌پی‌اس در این روزها به یکی از رسانا‌ها گفت: «جی‌پی‌اس پیشرفته است، اما یک حقیقت تلخ وجود دارد؛ کنترل کامل آن در دست وزارت دفاع آمریکاست. این یعنی هرگونه اختلال منطقه‌ای، اختلال عمدی یا کاهش کیفیت خدمات می‌تواند کاملاً تصمیمی سیاسی باشد.»

اودر ادامه به ایجاد اختلال داخلی روی GPS نیز اشاره کرد: «برخی مواقع اختلاّلی توسط سیستم‌های داخلی بر روی این سیستم ایجاد می‌شود و همین مسئله ما را به سمت گزیه‌های جایگزین می‌راندن
BeiDou سوق داده است. «چیت‌ساز در این گفت‌وگو از یک سیستم موقعیت‌یاب چینی نام برد. اکنون باید دید روند کرج از جی‌پی‌اس به یایدو چقدر به طول می‌انجامد و الزامات این کوچ چیست؟

مزیت‌های یایدو

سرویس مکان‌یابی یایدو، جدیدتر است و بیش از هر سیستم دیگری ماهواره دارد و تعداد ایستگاه‌های نظارتی آن در سراسر دنیا، بیش از ده‌برابر جی‌پی‌اس است. در نتیجه، دقت یایدو در بسیاری از مناطق، از جمله کشورهای در حال توسعه، بالاتر از همتای آمریکایی‌اش است.

در اواسط ماه می سال ۲۰۲۳، چین آخرین ماهواره یایدو را به فضا پرتاب کرد تا تعداد ماهواره‌های یایدو به ۵۶ عدد برسد؛ تقریباً ۲ برابر ۳۱ ماهواره GPS.

آخرین ماهواره یایدو، دارای ویژگی پیام‌رسانی دو طرفه است؛ ویژگی‌ای که GPS از آن بی‌بهره است. این ویژگی عموماً در چین در دسترس است و به ترانه‌های خاصی نیاز دارد که به‌شکل گسترده در بازار مصرف‌کنندگان در دسترس نیست. این به کاربران این امکان را می‌دهد تا در مناطقی که پوشش دهی شبکه موبایل وجود ندارد، پیغام‌های کوتاه‌ی ارسال کرده و در عین حال بتوانند از آن برای عملیات جست‌وجو و نجات نیز بهره‌برند.

باید تأییدیه‌های جهانی

برای استفاده از موقعیت‌یاب جدید اخذ شود

جواد نعنکار، کارشناس حقوقی حوزه فناوری اطلاعات، در گفت‌وگو با «فرهیختگان» به این نکته اشاره کرده است که ما مستقیماً از جی‌پی‌اس استفاده نمی‌کنیم، بلکه جی‌پی‌اس نام ماهواره است. او افزود: «دستگاه‌هایی که در داخل کشور داریم و مهم‌ترین دستگاه‌هایی هستند که سیگنال‌های ماهواره‌ای را دریافت می‌کنند، روی موبایل‌ها، خودروها یا جاهای دیگر نصب هستند و اصطلاحاً به آن‌ها جی‌پی‌اس می‌گویند. در واقع، این‌ها جی‌پی‌اس نیستند، بلکه دستگاه‌های گیرنده سیگنال‌های ماهواره‌ای هستند. چرا جی‌پی‌اس نیستند؟ چون خود جی‌پی‌اس نوعی ماهواره است که تحت مالکیت ایالات متحده قرار دارد. ما دو سیستم دیگر هم داریم: یکی تحت مدیریت اروپاست و دیگری دست چین. این‌ها در مدارهای مجاز ماهواره‌هایی را مستقر کرده‌اند که دستگاه‌های گیرنده از سیگنال‌های آن‌ها استفاده می‌کنند تا موقعیت مکانی خودشان را که اصطلاحاً به آن نقاط جی می‌گویند، مشخص کنند.»

نعنکار گفت: «اینکه این است که دستگاه‌های گیرنده سیگنال لزوماً از ماهواره‌ای جی‌پی‌اس استفاده نمی‌کنند. کافی است سیگنال‌سه ماهواره واضح باشد تا دستگاه بتواند موقعیت خودش را مشخص کند. مثلاً ممکن است دستگاه شما اصلاً از جی‌پی‌اس استفاده نکند و مثلاً یک نقطه‌سه از ماهواره‌های اروپایی و دو نقطه از ماهواره‌های چینی بگیرد و موقعیت را شناسایی کند. پس این فرض که دستگاه‌های ما حتماً با سیستم آمریکایی کار می‌کنند، نادرست به نظر می‌رسد، چون دستگاه‌ها با دریافت سیگنال از سه نقطه کارشان را انجام می‌دهند.»

این کارشناس حقوقی حوزه فناوری اطلاعات در ادامه درباره پشتیبانی دستگاه‌ها از سیستم‌های دیگر عنوان کرد: «نکته بعدی این است که اگر بخواهیم جی‌پی‌اس را مختل کنیم و از دو سیستم ناوبری دیگر استفاده کنیم، آیا دستگاه‌های موجود در دست مردم این را پشتیبانی می‌کنند یا نه؟ به صورت پیش‌فرض، دستگاه‌هایی که مثلاً در سال ۱۴۰۳ تولید شده‌اند، مثل برنده‌ای آیفون، سامسونگ یا شیائومی که در ایران متداول هستند، این سیستم‌ها را پشتیبانی می‌کنند. اما ممکن است دستگاه‌های قدیمی‌تر این امکان را نداشته باشند و فقط با سیستم جی‌پی‌اس تنظیم شده باشند. این می‌تواند اخلال گسترده‌ای در رهگیری، چه در قایق‌ها، کشتی‌ها یا خودروها، ایجاد کند اگر بخشی از ماهواره‌ها را کنار بگذاریم و بخواهیم با ماهواره‌های دیگر کار کنیم. به نظر می‌رسد این موضوع نیاز به بررسی فنی‌تر دارد.»

وی ادامه داد: «یک نکته حاشیه‌ای هم ممکن است مطرح شود؛ ما سازمان جهانی ITU را داریم که ایران مدتی در هیئت رئیسه آن بود، اما در دولت‌های قبلی این کرسی را از دست داد. بااین حال، همچنان عضو این سازمان هستیم. هماهنگی با این سازمان و استانداردهایی که آنجا تنظیم می‌شود، برای هماهنگی بین‌المللی دستگاه‌ها بسیار مهم است. اگر بخواهیم تصمیمی بگیریم، به نظر می‌رسد باید حداقل تأییدیه‌هایی ضمنی با سرویس دهنده‌ها منعقد کنیم. هیچ خبر رسمی از سازمان‌های بین‌المللی یا اسناد مصوب که در دسترس همه باشد، ندیده‌ایم که به‌صورت قطعی تأیید کند این اتفاق افتاده یا خیر.»

قطع ارتباط با همکاری با جی‌پی‌اس ممکن است مزیتی برای ما نداشته باشد

اما اهمیت این کوچ از جی‌پی‌اس به یایدو چیست؟ نعنکار در پاسخ به این سؤال عنوان کرد: «در سیاست کلان حوزه حکمرانی، این تصمیم ممکن است خیلی تأثیرگذار نباشد. دلایلش این است که تمام نقاط جی‌ا‌سی کشور قبلاً هم نقطه‌گذاری و شناسایی شده‌اند. پس اگر بخواهیم رهگیری وردیایمان را مختل کنیم، اصل ماجرا اتفاق نمی‌افتد. اولاً، اگر مثلاً بخواهیم از هوش مصنوعی مثل لوندن را وریزددی که برای دستگاه‌ها استفاده شده، جلوگیری کنیم، آن‌ها می‌توانند از ماهواره‌های جدید استفاده کنند؛ یعنی لزوماً با جی‌پی‌اس کار نمی‌کنند و می‌توانند با یایدو کار کنند. لذابه نظر می‌رسد از لحاظ فنی، قطع این ارتباط یا مختل کردن آن مزیتی برای ما نداشته‌باشد. ضمن اینکه ممکن است بخشی از مردم متأثر شوند، چون دستگاه‌هایی که دارند شاید با یایدو سازگار نباشد و دستگاه‌های قدیمی‌تری باشند که هزینه ایجاد کند، برای همین می‌گویم این تصمیم یا مصوبه باید از لحاظ فنی دقیق‌تر بررسی شود.»

وی ادامه داد: «این کوچ که مدنظر داریم، در حوزه ردیاب‌ها هم باید از لحاظ فنی بررسی شود. اگر بخواهید از یایدو استفاده کنید، باید حتماً این نکته را در نظر داشته باشید که در هر لحظه بتوانید سیگنال سه نقطه را دریافت کنید. من نمی‌دانم آیا از لحاظ فنی همیشه بر فراز آسمان ایران سه نقطه از طریق این ماهواره‌ها در دسترس است یا خیر. برای همین حتماً باید از نظر فنی بررسی‌شود که ببینند این کار

چقدر زمان می‌برد و اصولاً پیاده‌سازی‌اش عملیاتی است یا نه، چون ممکن است تصمیمی بگیرند و کاری انجام دهند، اما نتیجه‌ای نداشته‌باشد. این موضوع مستلزم تأییدیه‌های سازمان آی‌تی‌یو و بررسی امکان‌پذیر بودن آن از نظر عملیاتی است.»
نعنکار همچنین در پایان گفت: «من فکر می‌کنم در این جنگ‌های جدید که اصولاً جنگ داده‌هاست، به‌جای اینکه بخواهیم از منابع داده‌ای مثل جی‌پی‌اس، بلنفرم‌ها یا اینترنت جدا شویم یا راه جدیدی در پیش بگیریم، بهتر است فرایندهای داخلی را اصلاح کنیم؛ یعنی اطلاعات اضافی جمع‌آوری نشود، حتماً رمزنگاری شود و اطلاعاتی که لازم نیست، منتشر یا اخذ نشود. این احتمالاً خیلی مؤثرتر از این است که بخواهیم خودمان را از فناوری جدا کنیم، چون فناوری راه خودش را پیدا می‌کند و چیزی که مختل کرده‌اید، به‌نحوی دیگر جبران خواهد شد.»

استفاده از موقعیت‌یاب جدید زمان بر است

پوریا آستانکاری معتقد است که کوچ از جی‌پی‌اس به یایدو در سامانه‌های نظامی کشور اتفاق افتاده است، اما در مجموع استفاده کاربران مدنی از امکانات یایدو زمان‌بر است. او افزود: «استفاده از جی‌پی‌اس دو بُعد داشته است: یکی در سامانه‌های نظامی و دیگری در مصارف شخصی و کاربری مدنی. در هر دو بُعد، جایگزینی بر اساس نقل‌قول‌هایی که در رسانه‌های خارجی و اطلاعات منتشرشده وجود دارد، به نظر من انجام شده است. برخی رسانه‌ها، از جمله یک منبع چینی، اعلام کرده‌اند که ایران جایگزینی انجام داده و به دلایل امنیتی جی‌پی‌اس را قطع کرده است. از سوی دیگر، یایدو تکنولوژی جدیدتری است و چین اصولاً به طوری در موارد، به‌ویژه در حوزه نظامی، این تکنولوژی را برابر یا بهتر می‌داند. همچنین در سطح کاربران مدنی، جی‌پی‌اس در مسیرپاب‌ها و گوشی‌های موبایل پیاده‌سازی شده و استفاده بسیار گسترده‌ای در کشور دارد. این از نظر امنیتی، مشکلی که به‌وجود می‌آورد این است که کلان‌داده از موقعیت مکانی افراد، اطلاعات لجستیکی، اطلاعات ترافیکی و مسائل مشابه در اختیار آمریکا و در نتیجه دشمن قرار می‌گیرد.»

آستانکاری درباره اینکه جایگزینی تا چه حد امکان‌پذیر است و چه مزو‌وماتی دارد؛ گفت: «نمی‌توان پاسخ خیلی کوتاه و مختصری داد، چون سامانه‌های مختلف، چه از نظر سخت‌افزاری و چه از نظر نرم‌افزاری، باید این امکان را فراهم کنند. برای همین، من خیلی امیدوار نیستم که در زمان کوتاهی، مثلاً سه ماه یا شش ماه، این جایگزینی یک‌باره انجام‌شده شود. اپلیکیشن‌های ایرانی یا مسیرپاب‌ها و امثال آن‌ها نمی‌توانند خیلی سریع از جی‌پی‌اس صرف‌نظر کنند و از یایدو استفاده کنند. اما مسیری است که با توجه به شرایط امنیتی باید طی شود.»

وی همچنین در ادامه عنوان کرد: «باید مشخص کنیم رابع به چه چیزی صحبت می‌کنیم. مثلاً در یک اپلیکیشن موبایل، جایگزینی شاید کار سختی نباشد و در زمان کوتاه قابل انجام باشد. اما اگر فرضاً سامانه ملی لجستیکی وجود داشته باشد، این زمان بیشتر می‌شود. همین‌طور گوشی‌های موبایل یا دستگاه‌های نیازمند اتصال به ماهواره، مثل دستگاه‌های ناوبری ماهواره‌ای، زمان بیشتری نیاز دارند. همچنین فکر می‌کنم در کشورمان باید در واردات موبایل هم تجدیدنظری انجام‌شود و سعی کنیم بیشتر گوشی‌های چینی وارد کنیم. مثلاً اخباری آمده که تمام گوشی‌های سامسونگ توزیع‌شده در خاور میانه، نرم‌افزار امنیتی به‌صورت پیش‌فرض روی آن‌ها نصب شده است. این مسئله خیلی چندانیه، پیچیده و گسترده است. تغییراتی که احتمالاً باید انجام شود، به‌گونه‌ای نیست که کشور تصمیم بگیرد و مثلاً دو هفته بعد این تغییر را اعمال کند. این یک فرایند زمان‌بر است و شاید دو سال یا حتی بیشتر طول بکشد تا این جایگزینی، به فرض اینکه

به سیاست جدی تبدیل شود، اتفاق بیفتد. من اظهارنظر خیلی جدی یا مصوبه قانونی ندیده‌ام که الزام کند کشور باید کاملاً از جی‌پی‌اس فاصله بگیرد، حتی در سطح کاربران مدنی. چنین چیزی ندیدم، ولی احتمالش زیاد است که مورد نظر تصمیم‌سازان باشد و چنین تصمیمی اتخاذ شود.»

تغییر سیستم موقعیت‌یاب می‌تواند یک تصمیم راهبردی باشد

همچنین عمادالدین یاینده، پژوهشگر اقتصاد دیجیتال، در رابطه با استفاده از سیستم جی‌پی‌اس گفت: «سیستم GPS (آمریکا) با داشتن حدود ۳۱ ماهواره فعال، در حالت مدنی دقتی بین ۵ تا ۱۰ متر دارد و در حوزه نظامی دقت آن تا سانتی‌متر هم می‌رسد. این دقت بالا باعث شده GPS ستون فقرات ناوبری، کشاورزی دقیق و مخابرات در سطح جهان باشد. اما با ظهور رقیبایی مثل GLONASS (روسیه) یا دقت حدود ۲٫۸ تا ۷٫۳۸ متر BeiDou (چین) که دقت متوسطی در سطح چند متر و در آسیایاقیانوسیه تا ۲۰۱ متر دارد، تنوع در منابع موقعیت‌یابی بیشتر شده است. مثلاً BeiDou علاوه بر موقعیت‌یابی دقیق، از سال ۲۰۲۰ به‌طور کامل عملیاتی شده و قابلیت‌های اضافی مثل ارسال پیام کوتاه ماهورای دارد. سیستم اروپایی Galileo هم سرویس HAS با دقت ۲۰ سانتی‌متر از سال ۲۰۲۳ فعال کرده که این سیستم را دقیق‌ترین گزینه در جهان کرده. موازی با این، GLONASS به‌خصوص در عرض‌های جغرافیایی بالا عملکرد بهتری نسبت به GPS دارد.»
یاینده ادامه داد: «امروزه بیشتر گوشی‌ها و دستگاه‌ها از حالت Multi-GNSS پشتیبانی می‌کنند، به طوری که ترکیب GPS+GLONASS+BeiDou+GLONASS+GPS+GLONASS+BeiDou هم سرویس HAS با دقت ۲۰ سانتی‌متر از سال ۲۰۲۳ فعال کرده که این سیستم را دقیق‌ترین گزینه در جهان کرده. موازی با این، GLONASS به‌خصوص در عرض‌های جغرافیایی بالا عملکرد بهتری نسبت به GPS دارد.»
یاینده ادامه داد: «امروزه بیشتر گوشی‌ها و دستگاه‌ها از حالت Multi-GNSS پشتیبانی می‌کنند، به طوری که ترکیب GPS+GLONASS+BeiDou+GLONASS+GPS+GLONASS+BeiDou هم سرویس HAS با دقت ۲۰ سانتی‌متر از سال ۲۰۲۳ فعال کرده که این سیستم را دقیق‌ترین گزینه در جهان کرده. موازی با این، GLONASS به‌خصوص در عرض‌های جغرافیایی بالا عملکرد بهتری نسبت به GPS دارد.»
یاینده ادامه داد: «امروزه بیشتر گوشی‌ها و دستگاه‌ها از حالت Multi-GNSS پشتیبانی می‌کنند، به طوری که ترکیب GPS+GLONASS+BeiDou+GLONASS+GPS+GLONASS+BeiDou هم سرویس HAS با دقت ۲۰ سانتی‌متر از سال ۲۰۲۳ فعال کرده که این سیستم را دقیق‌ترین گزینه در جهان کرده. موازی با این، GLONASS به‌خصوص در عرض‌های جغرافیایی بالا عملکرد بهتری نسبت به GPS دارد.»

وی همچنین عنوان کرد: «اتحادیه اروپا توسعه سیستم Galileo را از اوایل دهه ۲۰۰۰ آغاز کرد، زمانی که روشن شد وابستگی کامل به GPS آمریکا در بلندمدت با مخاطرات راهبردی همراه است. تجربه جنگ کووِرو و تصمیم آمریکا برای قطع سیگنال GPS در برخی مناطق، زنگ خطر را برای اروپایی‌ها به صدا درآورد. آن‌ها دریافتند که حتی زیرساخت‌های حیاتی مانند حمل‌ونقل، انرژی و خدمات اضطراری می‌توانند در صورت بحران، تحت تأثیر تصمیم قدرت‌های بیرونی قرار گیرند. بنابراین، پروژه Galileo با هدف ایجاد یک سیستم ناوبری مستقل، مدنی و امن کلید خورد تا اروپا در حوزه موقعیت‌یابی، حکمرانی فناوریانه و تداوم خدمات حیاتی، از وابستگی بیرونی رها شود. بر تحلیل رسمی از ESA، اشلاره شده که تقریباً ۶-۷ درصد تولید ناخالص داخلی اروپا با حدود ۸۰۰ میلیارد یورو- به‌خداوند موقعیت‌یابی ماهواره‌ای وابسته است و قطع آن می‌تواند تأثیرهای اقتصادی و انسانی گسترده‌ای داشته باشد؛ بنابراین ضرورت ساخت یک نظام مستقل کاملاً روشن بود.»

نقش اساسی زنان در خانواده و تربیت فرزندان است

دکتر مهدیه ششادمانی فعال حوزه زنان و خانواده فعالیت زنان در این حوزه را یکی از مهم‌ترین عرصه‌های تأثیرگذاری زنان دانست و در این خصوص گفت: «زنان چه در جایگاه مادری و چه در جایگاه همسری بیشترین سهم تأثیرگذاری را با توجه به الگو و سبک زندگی ایرانی – اسلامی در خانواده و جامعه دارند. مهم‌ترین عرصه فعالیت و تأثیرگذاری آن‌ها در راستای جهاد تبیین و جنگ نرم در عرصه خانواده است. امروز که جنگ موقتاً پایان یافته است، اما ممکن است هر زمان و هر لحظه‌ای دوباره این جنگ از سر گرفته شود. نیاز است امروز بیشتر از هر زمان دیگری زنان در مرکز خانواده، خانواده خردوشان را برای جنگ آماده کنند و تصور درستی از فضای جنگ و نوع مواجهه با آن و دشمنان ایران را مشخص کنند. همه شهیدانی که در اه این کشور تا امروز جانفشانی کرده‌اند و در این راه شهید شده‌اند، از دامان تربیت مادرانی یافته‌اند که عشق به وطن را به‌خوبی به آن‌ها تعلیم داده‌اند. مادران باید فرزندان خود را از نظر ذهنی و رویکردی برای مواجهه با شرایط جنگی آماده کنند و فضای خانه را تبدیل به کلاس درسی کنند برای تعلیم مواجهه با شرایط خاص جنگی. در این راه باید آموزه‌های مثل عشق به وطن، گزاره‌های اخلاقی دین اسلام مانند غیرت، شجاعت، ایستادگی و مقاومت را به فرزندان‌شان آموزش بدهند تا نسل جدید هم بتوانند ادامه‌دهنده خون کسانی باشند که برای کشورشان جانفشانی کرده‌اند.»

زنان روایت‌گران زوایایی خاص از جنگ هستند

شادمانی ضمن اشاره به از دست دادن بسیاری از هموطنان خانم در جنگ اخیر و اهمیت پاسداشت خون این هموطنان تصریح کرد: «در قشر نخبگانی جامعه در راستای تبیین چرایی جنگ و افشای سناریوی نظام رذل صهیونیستی زنان می‌توانند بسیار مؤثر واقع شوند. در میان شهدای زن برای این شرایط خاص داخلی کشور، برای شهدا و مجروحان زن کم نیستند. در میان آن‌ها بانوان نخبه‌ای وجود داشته‌اند که هر کدام به‌نوعی خاص برای جامعه مفید و مهم بوده‌اند. به دلیل این مواجهه مستقیم زنسان با جنگ و درگیر بودن آن‌ها با سبب جنگ، زنان می‌توانند راوای خوبی برای این جنگ باشند و در راستای نشان دادن واقعیت جنایات رژیم صهیونیستی می‌توانند نقش بسیار مؤثری داشته باشند.»

زنان خانواده‌های شهید

باید در بین مردم حضور داشته باشند

او نقش حضور بانگیزه و باصلابت زنان و دختران در فرمانده شهید در میان مردم را مهم دانست و در این خصوص گفت: «در بخش دیگر توانایی زنان در فضای جنگ با سبک‌بازی افراد آسیب‌پذینده از نظر روانی است. در این بخش بانوان برای ایجاد آرامش در میان جامعه و خانواده‌های می‌توانند با بازماندگان خانواده‌های داغ‌پنیده در این ایام ارتباط بگیرند و باعث تسکین روح آن‌ها و آرامش بخشیدن به آن‌ها باشند. در این میان خانواده شهدا خودشان نقش مهمی دارند. مردم و جامعه به دلیل فقدان فرماندهان نظامی و دانشمندان ممکن است دچار احساس یأس و شکست شوند؛ اما اگر خانواده این شهدا مخصوصاً همسران و فرزندان شهدا در میان مردم حاضر باشند و باعث ایجاد قوت قلب برای آن‌ها بشوند، می‌توانند روحیه امید خوبی را با روایتگری صحیح از صحنه جنگ ایجاد کنند.»

بستنر جنگ عوض شده است

ولی زنان همچنان در خط مقدم حضور دارند

ششادمانی در خصوص تغییر فضای جنگ و تغییر حالت در نوع مواجهه و حضور در جنگ گفت: «اما با توجه به تغییر شکل جنگ‌ها در سال‌های اخیر و مخصوصاً شکل‌گیری جنگ نرم و پرتنگ بودن جنگ روانی در این زمانه و در میانه جنگ سخت و همچنین پیشرفت تکنولوژی و وسایل ارتباطی، باعث شده که نقش زنان و نوع حضور آن‌ها در جبهه امروز جنگ متفاوت باشد. در یک بخش زنان امروز در زمینه هویت دینی خودشان، مسئولیت ایجاد آرامش و سکینه را در خانواده و اجتماع ایوان دارند. ایجاد ایمان و داور قلبی به این موضوع که به‌رغم شهادت‌ها و خسارت‌های که به بار آمده است؛ اما دست و نصرت و یاری واقعی و نهایی خداوند با جبهه حق است. در واقع درست است که شاید زنان دیگر مانند جنگ هشت‌ساله دفاع مقدس قادر به انجام یک‌سری امور نباشند، اما امروز بستری دیگر برای نقش‌آفرینی دارند که شاید بسیار مهم‌تر و تأثیرگذارتر از کمک‌های‌شان در جنگ تحمیلی است. این فعالیت‌ها و حضور فعال زنان در فضای جنگ امروز از آثار خودسازی است که یک بانوی ایرانی در عرصه خانواده و اجتماع می‌تواند با تربیت دینی صحیح و تبیین درست ایجاد کند. پس یک بخش از نقش بانوان در جنگ کنونی را می‌توان در ایجاد معرفت معنوی در جنگ و پسا‌جنگ دانست.»

زنان در خنثی‌کردن فتنه دشمن

خیلی تأثیرگذار هستند

وی ضمن اشاره به نقش مهم زنان در فعالیت در زمان جنگ و تأثیر آن‌ها برای روشنگری